

Brüssel, 30.3.2016
COM(2016) 163 final

KOMISJONI ARUANNE

**2014. aastal liikmesriikide esitatud maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja
välismaiste otseinvesteeringute andmete kvaliteedi hindamise kohta**

{SWD(2016) 68 final}

KOMISJONI ARUANNE

2014. aastal liikmesriikide esitatud maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute andmete kvaliteedi hindamise kohta

1. SISSEJUHATUS

Määruse (EÜ) nr 184/2005 artikli 4 lõige 3¹:

„Andmete kvaliteeti hindab kvaliteediaruannete põhjal komisjon, keda abistab artikli 11 lõikes 1 osutatud maksebilansi komitee. Komisjoni antud hinnang saadetakse teadmiseks Euroopa Parlamendile.“

Käesolevas komisjoni aruandes hinnatakse ELi liikmesriikide 2014. aastal määruse (EÜ) nr 184/2005 alusel teatatud maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika ja välismaiste otseinvesteeringute andmete kvaliteeti. Komisjon koostas aruande maksebilansi komitee abiga (nagu on nõutud määruse artikli 4 lõikes 3) ning tugines kvaliteedihindamisele, mille Eurostat viis läbi 2015. aasta jaanuarist juulini. Kvaliteedihindamine hõlmas ka Euroopa Majanduspiirkonda kuuluvaid riike Islandit ja Norrat, kuid komisjoni aruanne ei analüüsi nende riikide tulemusi.

Käesolevas aruandes esitatakse ametliku statistika kvaliteedi hindamist suunavate põhimõtete lühikirjeldus. Seejärel analüüsitakse, millises ulatuses vastavad maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika ja välismaiste otseinvesteeringute andmed Euroopa statistikasüsteemi kvaliteedi aluspõhimõtetele.

Aruandes keskendutakse eelkõige liikmesriikide nõuetele maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute andmete koostamisel ja edastamisel ning uuritakse, kas liikmesriigid täidavad oma õiguslikke kohustusi. Samuti esitatakse teavet, mida saab kasutada andmete kvaliteedi hindamisel, keskendudes eelkõige täielikele koondandmetele ja põhilistele komponentidele, mida koondandmete koostamiseks vaja on.

Lisatud komisjoni talituste töödokumendis 2014. aastal liikmesriikide, Islandi ja Norra edastatud maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika ja välismaiste otseinvesteeringute kvaliteedi statistika kohta on esitatud kvaliteedihindamise tulemuste põhjalik analüüs.

2. AMETLIKU STATISTIKA KVALITEEDI HINDAMINE

Eurostat hindab igal aastal maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika ja välismaiste otseinvesteeringute andmeid vastavalt komisjoni määruuses (EÜ) nr 1055/2008²

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. jaanuari 2005. aasta määrus (EÜ) nr 184/2005 ühenduse maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute statistika kohta (ELT L 35, 8.2.2005, lk 23).

sätestatud põhimõtetele. Kontrollitakse, kas andmed vastavad määruse (EÜ) nr 223/2009³ (Euroopa statistika kohta) artikli 12 lõikes 1 sätestatud seitsmele kvaliteedikriteeriumile: i) asjakohasus; ii) täpsus; iii) ajakohasus; iv) õigeaegsus; v) kättesaadavus ja selgus; vi) võrreldavus; vii) sidusus. Määrust (EÜ) nr 223/2009⁴ muudeti 29. aprillil 2015, et tugevdada mitut (sealhulgas ka kvaliteedihindamise) sätet.

Eurostat on aastate jooksul teinud palju tööd, et töötada välja kvaliteedijuhtimise meetodid ja vahendid, mis aitaksid toota kvaliteetset Euroopa statistikat. Kvaliteedi aruandlus on kvaliteedihindamise aluseks, mis omakorda on kvaliteedi parandamise lähtepunktiks. Euroopa statistikasüsteemi kvaliteediaruande käsiraamat⁵ esitab üksikasjaliku ülevaate kõikidest meetoditest, mida saab ametliku statistika kvaliteedi hindamiseks kasutada. Kasutatavad meetodid erinevad sõltuvalt statistilise protsessi tüübist.

Statistika eesmärk on esitada hinnanguid tundmatute väärtuste kohta. Varieeruvus ja nihe näitavad, et need hinnangud ei ole võrdsed tegelike väärtustega ja et statistikas võib esineda suur hulk valikuvigu ja valikust sõltumatuid vigu.

Valikuuringute statistiliste andmete õigsuse kontrollimiseks loodud teooria vaatab hajusust, st seda, kui palju hinnangufunktsioon erineb eeldatavast väärtusest. Hajusust väljendavad dispersioon, standardviga, variatsioonikordaja ja usaldusvahemik.

Maksebilansi statistika (nt rahvamajanduse arvepidamine) koostatakse raamatupidamistava kohaselt ja põhineb mitmesugustel statistika põhinäitajatel (nt kaubad, teenused ja välismaine otseinvesteering). Osa statistika põhinäitajaid põhineb valikuuringutel, osa tuletatakse haldusandmetest, osa tuleneb mudelitest.

Raamatupidamistava (nt maksebilansi) täpsuse mõõtmiseks ei saa kasutada otsest lähenemisviisi. Vastavalt statistika mõõtmiskvaliteedi üldpõhimõtetele tuleks kasutada peamiselt kahte vahendit, nimelt revisjonide analüüsimist (mis näitab esialgsete prognoositud väärtuste ja lõplike väärtuste lähedusastet) ning vigade ja väljajätmistite uurimist.⁶ Käesolev aruanne hõlmab mõlemat.

Koondstatistika kvaliteet ei ole küll kõigi aluseks olevate põhiantmete kvaliteedi summa, kuid maksebilansi andmed sõltuvad kõigi aluseks olevate põhiantmete kvaliteedist. Rahvusvahelise kaubandusstatistika kohta koostatakse regulaarselt eraldi kvaliteediaruandeid.⁷ Määruste (EÜ) nr 638/2004 ja 471/2009 kohaselt on see statistika

² Komisjoni 27. oktoobri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1055/2008, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 184/2005 maksebilansistatistika kvaliteedinõuete ja kvaliteediaruannete osas, ELT L 283, 28.10.2008, lk 3.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 1101/2008 (konfidentsiaalsete statistiliste andmete Euroopa Ühenduste Statistikaametile edastamise kohta), nõukogu määruse (EÜ) nr 322/97 (ühenduse statistika kohta) ja nõukogu otsuse 89/382/EMÜ, Euratom (millega luuakse Euroopa ühenduste statistikaprogrammi komitee) kehtetuks tunnistamise kohta, ELT L 87, 31.3.2009, lk 164.

⁴ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrust (EL) nr 2015/759, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta, ELT L 123, 19.5.2015, lk 90.

⁵ Vt „*ESS Handbook for quality reports*“, 2014. aasta väljaanne, <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-15-003>.

⁶ Vt „*ESS Handbook for quality reports*“, 2014. aasta väljaanne, <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-15-003>.

⁷ Vt <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-working-papers/-/KS-TC-14-009>.

praeguse finantsaruande põhiosa. Seetõttu hinnatakse maksebilansi andmeid vaid koos rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika ja välismaiste otseinvesteeringute andmetega.

3. KÄESOLEVA KVALITEEDIHINDAMISE ERIPÄRAD

Tegemist on esimese kvaliteedihindamisega pärast komisjoni määruse (EL) nr 555/2012⁸ jõustumist. Seetõttu hõlmab riigi kvaliteediaruanne andmeid, mis on koostatud uuendatud andmenõudeid ja Rahvusvahelise Valuutafondi juhendi „*Balance of Payments and International Investment Position Manual*“ kuuendas väljaandes (edaspidi „BPM6“) (vt 1. lahtrit)⁹ kirjeldatud meetodit kasutades.

Liikmesriigid edastasid BPM6-l põhinevate tehingute andmeid ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni andmeid esimest korda 2014. aasta juunis. Komisjoni määrusega (EL) nr 555/2012 sätestatud nõuete kohaselt on nüüd saadaval rohkem üksikasju tehingute jaotuse kohta, paranenud on ka andmete avaldamissagedus ja ajakohasus. Selle tulemusena on lõppkasutajal nüüd BPM5 metoodika all nõutud andmetega võrreldes parem ülevaade maksebilansi, rahvusvahelise investeerimispositsiooni, rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika ja välismaiste otseinvesteeringute andmete kohta. Uute nõuetega võetakse liikmesriikide igakuise maksebilansi jaoks kasutusele uus andmekogum. Lisaks kohustuslikele nõuetele edastavad riikide statistika koostajad nüüd vabatahtlikke andmeid, millel on kahepoolsed geograafilised jaotused ELi riikide vahel ja muud maksebilansistatistikat.

1. lahter Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni käsiraamatu „*Balance of Payments and International Investment Position Manual*“ kuues väljaanne (BPM6)

BPM6 esitab standardraamistiku majanduse (riigi, rahaliidu (näiteks euroala) või majandusliidu (näiteks Euroopa Liidu)) ja ülejäänud maailma vaheliste positsioonide ja tehingute kohta käiva statistika kogumiseks. Käsiraamatus selgitatakse maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni statistika mõistet, määratlust, klassifikatsiooni ja tavasid ning suurendatakse andmete rahvusvahelist võrreldavust, edendades rahvusvaheliselt vastu võetud suuniseid. Lisaks näidatakse käsiraamatus seoseid muu makromajandusstatistikaga, et edendada erinevate statistiliste valdkondade vahel järjepidevust. BPM6 on kooskõlas Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteemiga¹⁰ ning 2008. aasta rahvamajanduse arvepidamise süsteemiga¹¹, millega määrati kindlaks rahvamajanduse arvepidamise statistiline raamistik. Käsiraamat on kooskõlas ka OECD välismaiste otseinvesteeringute statistika standardite neljanda väljaandega¹², millega

⁸ Komisjoni 22. juuni 2012. aasta määrus (EL) nr 555/2012, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 184/2005 ühenduse maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute statistika kohta seoses andmenõuete ja määratluste ajakohastamisega (ELT L 166, 27.6.2012, lk 22).

⁹ Rahvusvaheline Valuutafond, „*Balance of Payments and International Investment Position Manual*“, kuues väljaanne, Washington D.C. (2009). Vt <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bopman6.htm>.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 549/2013 Euroopa Liidus kasutatava Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteemi kohta (ELT L 174, 26.6.2013, lk 1).

¹¹ ÜRO statistikakomisjoni vastu võetud rahvamajanduse arvepidamise süsteem, <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>.

¹² „*OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*“ – neljas väljaanne, Pariis (2008).

tagatakse välismaisele otseinvesteeringu statistikale lisajuhiseid, samuti on see kooskõlas ÜRO rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika käsiraamatuga „*Manual on Statistics of International Trade in Services 2010*“.

BPM6 kajastab alates 1993. aastast toimunud muutusi maailmamajanduses. Seda perioodi iseloomustab majandustõkete ja kapitali kontrolli vähenemisest tulenev piiriülese tegevuse märkimisväärne suurenemine. Rahvusvaheliste äriühingute struktuur on muutunud järjest keerulisemaks, kusjuures väärtusahelad, finantsilised seosed ja omandi struktuurid on ülemaailmsel tasandil. Piiriülesed rahavood on samuti tänu rahvusvahelise kapitalituru dünaamilisuse suurenemisele järjest kasvanud. Ülemaailmastumine on põhjustanud uusi poliitilisi väljakutseid ning on paljude BPM6-s tehtud muudatuste põhjuseks. Tehingute mahus võetakse sageli arvesse vaid osa varudest, seetõttu on rahvusvaheline investeerimispositsioon sageli majanduse välisrahastamise olukorra näitajana kasulikum. Seda kajastatakse ka uues väljaandes „Balance of Payments and International Investment Position Manual“, kus kirjeldatakse rahvusvahelise investeerimispositsiooni olulisuse jätkuvat suurenemist.

Maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute kvaliteediaruanded tagavad andmete stabiilsuse ja järjepidevuse korrapärase jälgimise. Kvaliteediaruande vormi muudeti enne kvaliteedihindamise alustamist, et seda saaks kohandada BPM6-st tulenevate uute andmenõuete ja meetodiliste uuendustega ning et kohandada tulemustabeli kvaliteedi protsessi, mis kehtestati makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames.

4. KVALITEEDIHINDAMISE PEAMISED JÄRELDUSED

Aurandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis antakse üksikasjalik ülevaade kvaliteedihindamise iga kvaliteedikriteeriumi tulemuste kohta. Käesolev kvaliteedihindamine viidi läbi maksebilansi komitee abil.

Määrust (EL) nr 184/2005 muutev komisjoni määrus (EL) nr 555/2012 tõi kaasa ulatuslikuma maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute statisticate vahelise ühtlustamise kogu ELis ja laiendas andmekogumise nõudeid, et muuta kasutajale rohkem andmeid kättesaadavaks. Komisjoni talituste töödokumendis analüüsitud statistikavaldkondade kvaliteet on üldiselt rahuldav ja vastab õiguslikele nõuetele. Siiski erinevad mõned kvaliteedinäitajad liikmesriikide vahel ning näitajate taset saaks parandada.

BPM6 kasutuselevõtmisele järgnenud esimese kvaliteedihindamise tulemused olid Eurostatile ootuspärased. Kõik liikmesriigid (välja arvatud Horvaatia) tulid muudetud andmete nõuete ja meetodikaga üldiselt hästi toime. Maksebilansi andmete kvaliteet on kõige rahuldavam, enim vajab parandamist välismaiste otseinvesteeringute statistika. Hindamises kasutatud kvaliteedikriteeriumide põhjal on järgnevalt ära toodud üldised tulemused.

Asjakohasus

Andmete täielikkuse määr oli maksebilansi igakuiste ja kvartaliandmete puhul keskmiselt 96 %, rahvusvahelise investeerimispositsiooni kvartaliandmete puhul keskmiselt 98 %, kvartali ümberhindluse puhul keskmiselt 83 %,

rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika puhul keskmiselt 95 % ja välismaiste otseinvesteeringute voogude ja varade seisude puhul keskmiselt 91 %.

27 liikmesriiki täitsid täielikult igakuiste maksebilansi andmete nõuded. Samas ei ole üks liikmesriik igakuiseid maksebilansi andmekogumeid esitanud. 26 liikmesriiki saavutasid kvartali maksebilansi andmete suhtes ning 27 liikmesriiki kvartali rahvusvahelise investeerimispositsiooni andmete suhtes vähemalt 95 %-suuruse täielikkuse määra. 24 liikmesriiki saavutasid rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika suhtes, 23 liikmesriiki välismaiste otseinvesteeringute varade seisundi suhtes ning 19 liikmesriiki välismaiste otseinvesteeringute voogude suhtes vähemalt 95 %-suuruse täielikkuse määra.

Andmete kättesaadavus lõppkasutajatele oli rahuldav, vähemalt 95 % põhikirjetest oli avalikustatav. Nimetatud määra saavutasid 18 liikmesriiki igakuise maksebilansi, 20 liikmesriiki kvartali maksebilansi, 22 liikmesriiki kvartali rahvusvahelise investeerimispositsiooni, 14 liikmesriiki rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika, 12 liikmesriiki välismaiste otseinvesteeringute voogude ja 14 liikmesriiki välismaiste otseinvesteeringute varade seisundi andmete suhtes. Osa liikmesriike märgistavad ülemääraselt andmeid mitte avaldatavaks või salajaseks. Eurostat on võtnud nende liikmesriikidega ühendust ning teeb riiklike ametiasutustega avalikustatavate andmete hulga suurendamise nimel koostööd. Selle tulemusena on olukord aruandes esitatuga võrreldes juba paranenud.

Horvaatia on üldiste heade tulemustega (eelkõige andmete täielikkuse suhtes) teravas kontrastis.¹³

Täpsus

Käesoleva aruande revisjonide analüüsi tuleb BPM6 andmete viimaste hinnangute piiratud kättesaadavuse tõttu (seni on edastatud vaid üks läbivaadatud kvartali andmete komplekt) käsitleda väga esialgsena.

Komisjon vaatles vaid väikseid revisjone igakuiste ja kvartali jooksevkonto kirjete kohta, mis sisaldasid stabiilset hinnangut. Revisjonide suhteline näitaja oli suurem esmase tulu ja finantskonto kirjete kohta. Madalam stabiilsus on peamiselt tingitud reinvesteeritud tulu hindamise keerukusest. Suunatud usaldusväärse näitaja tõestab igakuise maksebilansi andmete esimese hindamise prognoositavuse head taset. Käesoleva kvaliteedihindamise käigus ei

¹³ Horvaatia avaldas igakuised maksebilansi andmed 2015. aasta oktoobris, st pärast kvaliteedihindamist.

analüüsitud aastaandmete revisjone, kuna rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute andmete viimased hinnangud ei olnud saadaval.

Ajakohasus ja õigeaegsus

Igakoise maksebilansi, kvartali maksebilansi ja kvartali rahvusvahelise investeerimispositsiooni andmed paranesid pärast esialgset BPM6 kohast edastamist 2014. aasta juunis järk-järgult kuni viimaste andmekogude analüüsideni, mille tähtpäevad olid 15. ja 23. detsember 2014. 24 liikmesriiki saatsid rahvusvahelise teenuskaubanduse andmed enne 30. septembrit 2014 või nimetatud tähtpäeval ning 23 liikmesriiki saatsid välismaiste otseinvesteeringute andmed esmakordselt enne tähtpäeva, tähtpäeval või 3 päeva jooksul pärast ametlikku tähtpäeva.

Võrreldavus

Jooksevkontode komponentide asümmeetriad paranesid võrdlusperioodi jooksul. ELi koondnäitajate kättesaadava finantskonto lühema aegrea tõttu ei olnud võimalik analüüsida finantskonto asümmeetriaid. Euroopa välismaiste otseinvesteeringute võrgustiku kogemus näitab, et riikidevaheline andmevahetus aitab kaasa asümmeetriate lahendamisele, kuid eelnevalt tuleb täita mitmed tingimused.

Sidusus

Terviklikkuse nõuete seisukohast paranes üldine sidusus pisut. Samas ei olnud Eurostatil alati võimalik tuvastatud probleeme lahendada ning ta pidi korrigeeritud andmekogumite edastamist nõudma riikide statistika koostajatelt. Rahvusvahelise teenuskaubanduse statistika kvartali ja aasta andmete vahel ei olnud peaaegu ühtegi erinevust, samas leidis otseinvesteeringute kvartali ja aasta voogude ning sissetuleku vahel erinevusi. Neid ebakõlasid saab üldjuhul selgitada iga-aastastele vaatlustele järgnevate kvartali seeriade revisjonide hilinemisega.

Liikmesriigid on vigade ja tegevusetuse vähendamise nimel teinud palju tööd. Keskmise suhtelise veanäitaja väärtused olid vigade ja väljajätmisteh puhul vähemalt 5 % 6 liikmesriigi kohta, samas kui 8 liikmesriigi kohta oli see näitaja kõigi analüüsitud perioodide suhtes 0 % või 1 %. Vigade ja väljajätmisteh kumuleeritud suhtelise summa näitaja näitas madalamaid tulemusi riikide kohta, mille vigade ja väljajätmisteh määr oli suurem.

Maksebilansi statistika ja rahvusvahelise kaubandusstatistika suunaline järjepidevus on jätkuvalt kõrge. Osa liikmesriike ei saavutanud siiski oodatud järjepidevuse taset.

Määruse 555/2012 kohaselt edastatud andmete üldine kvaliteet on hea. Samas peavad kõik liikmesriigid lahendama ülejäänud puudused. Liikmesriigid peavad ka meeles pidama, et

esimene hindamine ei vaadelnud kõiki andmete kvaliteedi mõõtmeid ning et uue meetodi kindlat ja täielikku rakendamist tuleb veel analüüsida. Eurostat on koostöös liikmesriikide maksebilansi töörühmaga juba analüüsimist alustanud. Eurostat ja Euroopa Keskpank külastavad riigipõhiste küsimustega tegelemiseks liikmesriike. Erilist tähelepanu ja abi osutatakse Horvaatiale.

Kasvavate andmevajaduste tulemusena (eelkõige pärast finantskriisi) on maksebilansi, rahvusvahelise investeerimispositsiooni, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute andmed kasutajate põhjalikuma kontrolli all. Eurostat ja riikide statistika koostajad teevad kõik endast sõltuva, et andmed oleksid täielikult kooskõlas laia kasutajaskonna vajadustega.

Käesoleva kvaliteedihindamise põhjal esitab Eurostat liikmesriikidele järgnevad peamised soovitusel:

- mõni riik peab määruse (EÜ) nr 184/2005 nõuetele vastamiseks **andmete täielikkust** veel parandama;
- riigid, kes märgistavad jätkuvalt suurt osa andmetest salajaseks või avaldamatuks, peaksid kohaldama määruse (EÜ) nr 223/2009 **konfidentsiaalsuseeskirju**. Andmete määramises ettenähtust rangem salajaseks või avaldamatuks märgistamine vähendab märgatavalt kasutajatele tagatud statistilise teabe väärtust ja takistab asjakohast poliitika analüüsi Euroopa statistika põhjal;
- jätkuvat **andmete asümmeetriat** tuleks vähendada. Asümmeetria on endiselt probleem nii Euroopas kui ka kogu maailmas. Eurostat julgustab liikmesriike teiste maksebilansi kirjade ühitamiseks kasutama rohkem välismaiste otseinvesteeringute võrgustikku ja kahepoolseid kontakte;
- **vigade ja väljajätmise osatähtsust tuleb vähendada**. See on mitme riigi jaoks endiselt märkimisväärne probleem. Eurostat julgustab liikmesriike uurima suure vigade ja väljajätmise osatähtsuse põhjusi ning võtma meetmeid nende kõrvaldamiseks.

Komisjonil on kavas taas käsitleda maksebilansi, rahvusvahelise teenuskaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute andmete kvaliteeti pärast järgmist kvaliteedihindamise vooru, mis algab 2016. aasta jaanuaris.